

Xavier Aldekoa (Barcelona, 1981) és periodista i corresponsal de 'La Vanguardia' a l'Àfrica. Establert a Sud-àfrica de fa cinc anys, acaba de publicar 'Océano África' (Península, 2014), un llibre on explica les seves experiències durant més d'una dècada en un continent oblidat pels mitjans internacionals. Denuncia una visió simplista del que hi passa.

“De l'Àfrica només veiem salvatgisme i es redueix tot a etiquetes”

La pregunta és obligada: per què l'Àfrica?

—És una passió. Recordo que a casa de la meua àvia, quan es reunia la família per Reis, hi havia un llibre d'animals de l'Àfrica i ja m'encantava. És un continent molt transparent i humà, en el bo i en el dolent. Sempre m'ha cridat l'atenció saber per què no s'expliquen gaires coses de l'Àfrica. I la vessant humana que té. M'agraden els llocs on es viu al carrer.

—En aquest sentit, creu que no s'informa prou del que hi passa?

—Més que creure-ho, és una evidència. No només se'n parla poc, sinó que es fa de descontextualitzadament. Informem que hi ha hagut un cop d'Estat, a Burkina Faso per exemple, l'endemà és un breu i després ja desapareix. És el mateix que va passar amb les primaveres àrabs. Una revolució no passa i s'ha acabat. A l'Àfrica tampoc.

—Vostè denuncia una visió simplista dels conflictes.

—Això s'ha accentuat ara encara més. És més fàcil parlar d'un conflicte religiós o tribal que anar a l'arrel del

que passa. Nosaltres, quan veiem la imatge d'un africà atacant-ne un altre amb un matxet, no tenim una sensibilitat. Si perdem el context, perdem la sensibilitat. No ens importa tant. Quan veiem una imatge de l'Holocaust al cinema, no riuríem mai, perquè sabem què significa. Veus tot el context i et fa empatitzar. Si no hi ha aquest context, no empatitzem. De l'Àfrica només veiem salvatgisme i es redueix tot a etiquetes. Neix del desconeixement i el desinterès cap a l'Àfrica.

—Assegura que sempre tenen ganes d'explicar-vos les seves històries. A què ho atribueix? És fruit d'una marginació de la premsa? Simplement demanen ajuda?

—En alguns casos, com al delta del Níger o al Congo, m'ha passat que volien explicar-m'ho i es posaven en fila. Fins i tot em donaven les gràcies. Altres vegades és més dur, perquè són coses més íntimes. Si una cosa he après és que la gent et parla quan se sent escoltada. Si no, no ho fa. És natural. I a mi realment m'interessa molt el que estan explicant. No pregunto per apuntar-ho. No entro als llocs, com he vist fer a alguns periodistes, i pregunto directament per una noia violada.

—Què pensa quan algú li assegura que el president camerunès Paul Biya és capaç de transformar-se en un lleó o que uns pigmeus van viatjar a Itàlia en una capsula de llumins?

—La primera reacció és no creure-m'ho. En això és important ser honest: jo no m'ho crec.

—Però ells s'ho creuen?

—Sí. Però serveix per entendre com és una població. A Espanya, quan un polític diu que ha demanat a una verge que acabi la crisi, també explica d'on venim, quin país som. Un país que té una arrel religiosa molt important que abans dictava la vida. Són les espurnes d'aquell passat. Doncs això no és tan passat a l'Àfrica. Aleshores, jo intento ser honest: no m'ho crec, però ho respecto i intento entendre per què s'ho creuen. I què implica creure-s'ho. Un bruixot amb massa poder pot abusar, però un amb poder per ajudar o aconsellar pot ser positiu. Jo no puc treure'm els prejudicis culturals que tinc. Però no són analfabets els que s'ho creuen, és també gent amb estudis.

—I què li passa pel cap quan un nen de nou anys, amb la mare morta i el pare desaparegut des de fa mesos, li ofereix passar la nit amb la seva germana petita de sis anys per diners?

—Em va deixar trencat. Era un dels meus primers viatges, amb vint anys. Em va saber molt de greu perquè, si m'ho preguntava, volia dir que algú li havia dit que sí. No crec que aquest tipus de coses surtin del cap d'un nen de nou anys. Crec que jo no era el primer a qui li ho deia, tot i que probablement vaig ser dels pocs que li va dir que no. No només em saben greu la guerra, les matances o les grans epidèmies, sinó també aquestes petites tristesses quotidianes.

—Aquesta és una de les experiències més dures que ha viscut?

—Al llibre no intento fer cap selecció de res. Sempre que explico una cosa negativa, ho faig per algun motiu. Quan explico l'intent de segrest a Nigèria, ho faig per explicar que ens vam veure enmig d'una confrontació entre reis locals. O quan van assassinar els miners de Marikana, que els van perseguir i matar a sang freda. L'ambient era d'odi, de ràbia. Si no arriba a ser per la policia, es carreguen els periodistes també. És interessant per saber com funciona un país, no perquè sigui un heroi o no. Qui menys perill passa normalment sóc jo. A l'home que tinc davant se'l poden carregar

fins i tot per haver estat parlant amb mi. Clar que m'afecta, el dolor, però parlo amb gent que està més fotuda.

—El de República Centreafricana és un dels conflictes més violents que hagi vist?

—Potser és el més humà. Són uns països mercenaris que ajuden a donar un cop d'Estat, el premi és el pillatge i es maten d'una manera molt primària. Arriben al lloc, ho cremen tot, violen i roben. I els altres també. És una matança de veïns molt bèstia. No va ser un genocidi, sembla que només fem cas quan parlem de genocidi. Un genocidi és una cosa organitzada, i allò no estava organitzat. Es mataven sense contemplacions, eren matances horribles. I veia que s'estaven matant els uns als altres i a ningú li importava una merda. Va ser un dels primers viatges que vaig fer amb l'Ernesto, un amic que era la seva segona vegada a l'Àfrica. I ell al·lucinava, no tant pel que veia, sinó perquè no interessés a ningú. Quan vam arribar al poble, van començar a no disparar la gent perquè ens assabentàvem. Directament els tallaven la gola.

—Hi ha cap indret que hagi visitat i hagi pensat, ni que sigui per un moment, "aquí, no vull tornar-hi"?

—Tornar sí que vull tornar als llocs. N'hi ha on no m'agradaria viure per sempre, però tornar fins i tot on no he tingut bones sensacions. Els llocs canvien, la gent canvia, jo canvio. De manera temporal, podria viure a qualsevol país. Tot i que hi ha llocs on, si tinc família, no ho faria per una qüestió de seguretat. Si hi ha guerra, no vull que la meua filla hi visqui. Fa cinc anys que visc a Sud-àfrica i no me la sento casa meua. Veus coses, de la societat, de mentalitat, que no m'agraden, que em costen una mica. Que un paio que és molt ric pagui només 80 euros a la dona de fer feines és un problema de mentalitat. També que als cambres, que guanyen 100 euros al mes, els facin pagar els gots que cauen. Aquestes petites coses són les que fan que no m'hi senti com a casa. No tant la seguretat o la criminalitat, que és el que tothom diu. Sempre que hi ha un conflicte a Sud-àfrica, la primera reacció és posar-se per davant de l'altre. "Jo sóc el que mana aquí".

—Parla de l'educació com d'una "arma de construcció massiva". Com d'important és per a l'Àfrica?

—L'educació és la clau de la llibertat, sens dubte. Un poble més educat és un poble més lliure. Poden defensar més els seus drets i els coneixen més. Moltes vegades el problema no és tant que siguin valents o tinguin la força per defensar els seus drets, sinó que no els coneixen. "El Govern m'ha de donar alguna cosa? Hauria de tenir casa? Hauria de tenir electricitat i aigua potable". Nosaltres ja reclamem si el carrer és brut. Ells, en alguns casos, ni tan sols això. Si no tens educació, és impossible saber que el Govern, en lloc d'aixafar-te, t'hauria de defensar. Ni que tu tens uns drets com a ésser humà. El principal problema és d'ignorància. No és tant de llegir o escriure, que també, sinó de consciència de qui són i quins drets tenen. Això és l'educació també. Et dona eines per defensar-los.

—També dedica un capítol a "elles", on diu que Àfrica no està perduda, sinó que està esperant que les dones ocupin el lloc que els correspon. Quin serà el seu paper?

—Dependrà del país. Hi ha països on la dona està començant a tenir una veu, i altres on no. Un exemple molt clar és Sudan del Sud. Quan mates un home, hi ha el que es diu l'*apuk*: per compensar l'altra família has de donar 51 vaques. Quan es tracta d'una dona assassinada, la meitat. Aquesta és una imatge molt clara: la dona val la meitat que l'home. Hi ha llocs on encara passa això. Quan donis educació a la dona, li donaràs també llibertat. Però qui no té interès moltes vegades que la dona sigui lliure és l'home. Per això hi ha dones que no tenen educació.

—I algun cas oposat, on la dona s'estigui empoderant?

—Lesotho, per exemple. És un país petit enmig de Sud-àfrica i curiosament

un dels països més igualitaris del món [16è en equitat de gènere el 2013, segons el Fòrum Econòmic Mundial, tot i que el 2010 va arribar al vuitè lloc]. Al nivell de països com Dinamarca, Noruega o Canadà. És un país pobre i els homes anaven a treballar a les mines sud-africanes. Com estaven tant de temps fora, de vegades fins i tot un any, les dones van liderar el país. Van educar els nens, però també les nenes. Una mare pensa en tots els seus fills. I ara mateix és un dels països més igualitaris del món. El cap de la policia és una dona, un dels jutges més importants és una dona... I el rol que té la dona és molt fort. Mana la dona i ho veus. I la dona no es deixa trepitjar. L'únic problema és que, com que és un país pobre, no té una xarxa d'educació prou bona. Però almenys hi ha un intent de millorar.

—Tracta vostè la creixent presència de la Xina al continent. Ho veu com una relació entre iguals o es pot convertir en una nova forma de colonialisme econòmic?

—Hi ha països que són més conscients dels seus drets que comencen a posar la Xina al seu lloc. Com més fort és un Estat, més difícil és que li passin per sobre o l'enganyin. Allò que deia de l'educació també és aplicable a països com Tanzània, Zàmbia, Ghana o Senegal, la societat ha reaccionat contra empreses xineses, i fins i tot s'ha legislat contra els abusos. De fet, el president xinès ha fet dos *tours* pel continent. En un va fer un discurs molt clar. Era conscient que la seva presència no era sempre benvinguda, i va remarcar que el colonialisme és cosa del passat, que no es repetirà. És la primera interessada a dir "jo no sóc com ells". I això és nou.

És veritat que la Xina vol fer-hi negocis i li importen una merda els drets humans. Però ho diu a la cara i no té el pes del passat colonial. I també han vist que, a banda de recursos minerals,

JULIA BADENES

Xavier Aldekoa viu a Sud-àfrica des de fa cinc

hi ha uns 400 milions d'africans que tenen diners per comprar. Un estudi del Banc Africà del Desenvolupament diu que hi ha entre 350 i 400 milions d'africans que tenen entre dos i vint dòlars diaris per gastar. És un negoci molt gran. Amb capacitat limitada, però és gent que té. I l'Àfrica està creixent demogràficament a un ritme brutal. La Xina ha estat molt intel·ligent en això.

—Són els primers que s'han adonat que existeixen els africans?

—Sí. S'han adonat que, a banda d'aquests recursos minerals, que ells també aprofiten, hi ha gent. També han sabut aprofitar-se d'aquesta idea que no són tots iguals. A Sudan del Sud pots pagar per sota la taula, però pot ser que en altres llocs necessitis fer-ho d'una manera més negociada. Tinc la sensació que la Xina hi va a negociar, al contrari de les colònies, que anaven a enganyar. Hi ha un canvi, i veurem com evoluciona.

—Vostè n'ha pagat, de suborns?

“L'home que tinc davant se'l poden carregar fins i tot per haver estat parlant amb mi”

“Hi ha països més conscients dels seus drets que comencen a posar la Xina al seu lloc”

anys: “Sóc positiu, perquè vénen segurament del pitjor sistema governamental del món”.

—No en pago. Sempre porto cigarets, tot i que jo no fumo, però no ho considero un suborn. És una manera de començar a parlar amb la gent. No vull pagar-ne perquè és contribuir a un sistema que afecta sobretot els africans. La corrupció normalment no comença des de baix. Quan tu sents que no tens cap ajuda del Govern, és normal que passi.

Als països nòrdics la gent paga molts impostos perquè sap que s'els retornen. Si aquest pacte es trenca, campí qui pugui. Intento com a norma no contribuir en això, perquè em sembla que és un dels grans problemes de l'Àfrica.

—Des del 2009 viu a Sud-àfrica. Com veu la Sud-àfrica post-Mandela?

“No sols és l'apartheid, sinó 300 anys de submissió total”

—Sóc positiu, perquè vénen segurament del pitjor sistema governamental del món, d'un sistema que t'obligava a ser racista per llei. Si eres blanc i t'enamoraves d'una noia negra, estaves incomplint la llei. Però no només és l'apartheid, sinó 300 anys de submissió total dels negres. Sud-àfrica és un país totalment imperfecte, però fa vint anys que intenta solucionar aquesta imperfecció. Va en la bona direcció. Té moltíssimes coses que no funcionen, però és un país que va cap amunt.

—Recorda la satisfacció professional més gran?

—Recordo al camp de refugiats de Dadaab, a Kenya, quan no hi havia cap mitjà i vam anar-hi pagant-nos-ho nosaltres. Va sortir a la portada de *La Vanguardia* i vam fer bastant de soroll. Relatiu, com sempre. Moltes vegades estic treballant i dic: “ostres, que bé”. Encara que sigui dur, m'agrada molt el que faig, em crec que és això el que he de fer. No penso que hagi de canviar el món, però sí que és el que he de fer. Aquesta satisfacció diària i sentir que el que estic fent va en una direcció que me la crec. Aquesta és la clau: no ser tant el periodista que el mitjà vol que siguis com el periodista que tu vols ser.

Nicolas Tomás

Cines Babel

Vicente Sancho Tello, 10. · València

Magic in the Moonlight

de Woody Allen

Si presentes aquesta butlleta tindràs el següent preu especial:

Si ets subscriptor d'EL TEMPS :
4,40 € De dilluns a dijous
i 6€ cap de setmana.

(Cal acompanyar el justificant de pagament)

Si ets lector d'EL TEMPS:
5,60€ de dilluns a dijous
excepte vespra de festiu i festius.

